

HEINRICH BÖLL

Kelj fel, ember...

Már nem lehetett kibetűzni a nevét az úgy-ahogy összerótt keresztben, a kemény-papír-koporsó szétmállott, s ahol néhány hete még hant emelkedett, ott most csak mélyedés volt, benne rothadt virágok, s esőmosta fűcsomók — fenyőtűkkel és kopár ágakkal vegyest — halmozódtak szörnyű púppá.

— Kelj fel — mondtam halkán. — Kelj fel hát... — és a könnyem összekeveredett az esővel, ezzel az egyhangúan zakatoló esővel, amely hetek óta ömlött az égből.

Aztán becsuktam a szemem; félttem, hátha teljesedik a kívánságom. Csukott szemhéjam alatt pontosan láttam a hajtogatott keménypapírt, amely most a mel-lén fekszik, a mohón köréje tapadó vizes, hideg földmassza alatt.

Előre hajoltam, hogy lekaparjam a ragadós sarat a sírdíszekről, s ekkor hirte-len úgy éreztem: a földből egy árny libben ki, váratlanul és ijesztően, ahogyan a lefedett tűzből szokott néha kicsapni a láng.

Sietve keresztet vettem, odadobtam egy virágot, és igyekeztem a kijárat felé. A szűk, bokrok közé szorult átjáróban sűrűsödött a kövér homály, s amikor a főút-vonalra kiértem, hallottam valahonnan egy harang csilingelését, amely hívta vissza a látogatókat a temetőből. Semerről nem hallatszottak lépések, sehol egy embert nem láttam, de éreztem, hogy egy alak nélküli, mégis való árny jár a nyomomban...

Meggyorsítottam a lépéseimet. Becsaptam magam mögött a rozsdás, nyikorgó kiskaput, átvágtam a rondellán, ott egy felborult villamoskocsi tartotta püffedt hasát az esőnek, amely megátalkodott szelídséggel dobolt a bádogskatulyán.

Már jó ideje folyt a víz a cipőmbé, de nem éreztem sem a hidegét, sem a nedves-ségét. Vad láz hajtotta a véretem a végtagjaim hegyéig, és a félelem, amely a hátam mögül nyúlt értem, a betegség és a gyász különös gyönyörét gerjesztette bennem...

Utam a külváros végtelennek látszó szegénységén, vezetett át, korhadó táv-íróoszlopok mentén, melyek mintha bólogattak volna; nyomorúságos kunyhók között, melyeknek kéményéből sovány füst szállt, s amelyeket össze-vissza rótt kerítések és feketéllő szántóföldek vettek körül. Szórakozottan belegázoltam a tócsákba, s egyre szaporábban lépkedtem a város távoli, töredezett sziluettje felé, amely a horizonton lógó mocskos felhők mögé rejtőzött.

Hatalmas, fekete romok tornyozódtak jobbról is, balról is; különös, tompa láрма verődött hozzám a gyenge fényt átbocsátó ablakok mögül. Megint fekete szántóföldek, megint házak, fél-rom villák; egyre gyötrőbben mart belém a ré-mület. Aztán valami kísérteties jelenséget vettem észre: mögöttem besötétedett, miközben szemem előtt erősödött a derengés. Feketeség támadt mögöttem, há-tamon vittem az éjt, vonszoltam a látóhatár távoli pereme felé, és ahová a lábam tettem, ott sötét lett. Semerre nem láttam mozgást, de éreztem: amióta elindul-tam kedvesem sírjától, ahonnan az árnyat felidéztem, lebegtetem magam mö-gött az éjszaka vitorláját.

Embertől elhagyatottnak látszott a világ: a külváros szeméttel teli, félelmes síknak, a város alacsony romhegynek, amelyet az imént még nagyon messzinek hittem, most azonban ijesztő gyorsasággal jött közelebb. Egyszer megálltam, és éreztem, hogyan torpan meg mögöttem a sötétség — gyürkőzik, tétovázást szín-lel, aztán szelíd szigorral továbblök.

Ekkor vettem észre először, hogy izzadság folyik végig a testemen; fárasztó volt az utam, nehéz a teher, melyet hordoznom kellett: a világ terhe. Láthatatlan kötélekkel voltam hozzákötve és ő énhozzám; húzott-ráncigált, ahogyan a lecsúszó teher rántja magát a mélybe a kimerült málhásállatot. Minden erőmmel nekifeszültem a láthatatlan kötéleknek, s mint kétségbeesett állat próbáltam szakítani a fojtogató hámat. Lábam szinte belenőtt a földbe, miközben izmaim görcsbe merevedtek, hogy felsőtestemet egyenesen tarthassam — míg egyszer csak rádöbentem, hogy nem bírok állva maradni: bármit teszek, összeesem; az emberfeletti teher kivet a helyemből. S már szinte éreztem, hogy felbukom; nagyot kiáltottam, még egyszer nekifeküdtem a láthatatlan hámnak — arcra zuhantam, szakadt a kötél, a szabadság szóba nem fogható, nagyszerű öröme mögöttem, szemem előtt fénylő síkság, melyen egyedül ő állt, a Nő, aki az imént még ott feküdt a silány sírban, amelytől jöttem, mocskos virágok között... s most ő mondta nekem, mosolygó arccal: „Kelj fel, ember, kelj fel!” — de akkor már talpon voltam, és futottam feléje...

Bán Ervin fordítása

TARBAY EDE

Talán jobb volna

*ízek helyett Krúdytól, rákleves,
szerelem Shakespeare szonettjeivel
— kiváltképp a hetvenötödik —,
s mint érintetlen természet: Vivaldi,
gondolkodásnak Ó- és Újszövetség,
rejtőzködésnek lázas Leonardo,
álmaimnak Bosch Gyönyörök kertje,
utazásnak, térben és időben
Orlandó hosszú, váltott életútja,
ember-testnek rabszolga, vetkező,
kétkedésnek, önmagamban: Bergman,
requiemnek Pilinszky-sorközök,
Illyés sokágú nemzet-tudata,
jogrendnek Bibó, emberség-próbának
Strehler terében víztócsák fölött
ingataggá feszített deszka-pallók,
és Penderecki, lelkiismeretnek,
feloldozásnak Dosztojevszkij-árnyak,
magánynak csónak, vén halász kudarca,
meddő létnek Hölderlin elmúlása,
csak a halálnak önmagam halála.*